

УДК 340.12.001

ББК 67.0

М 34

Відповідальні за випуск:

О.О. Нанарова – член Секретаріату Асоціації випускників Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Асоціація випускників Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Матеріали VII Всеукраїнської наукової конференції «Теорія та практика сучасної юриспруденції». – Х.: ФОП Бровін О.В., 2016. – 460 с.
ISBN 978-617-7256-29-7

М 34

Тези друкуються мовою авторів у авторській редакції.

Адреса редакційної колегії: вул. Пушкінська, 77, к. 222П, Харків, 61024, України.

УДК 340.12.001

ББК 67.0

**© Асоціація випускників
Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого**

ISBN 978-617-7256-29-7

проблеми, пов'язані з ізоляцією, надзвичайно складно долати навіть дорослій людині, а тим більше дитині.

Науковий керівник: кюн, ас. кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Таволжанський О.В.

Дорош Лідія Варфоломійвна

*доцент кафедри кримінального права № 1
НЮУ ім. Ярослава Мудрого*

ДО ПРОБЛЕМИ ВІДМЕЖУВАННЯ ПУБЛІЧНИХ ЗАКЛИКІВ ВІД ПІДБУРЮВАННЯ ДО ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНУ

1. Аналіз Особливої частини КК України показує, що при формулюванні диспозиції низки статей законодавець, окреслюючи об'єктивну сторону злочинів, серед інших суспільно небезпечних дій називає публічні заклики, як окрему форму вчинення злочину. Відповідно до чинного КК України кримінально караніми є заклики: до насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або до захоплення державної влади (ч. 2 ст. 109); з метою зміни меж території або державного кордону України на порушення порядку, встановленого Конституцією України (ч. 1 ст. 110); до вчинення терористичного акту (ч. 1 ст. 258²); до погромів, підпалів, знищення майна, захоплення будівель чи споруд, насильницького виселення громадян, що загрожують громадському порядку (ст. 295); до агресивної війни або до розв'язування воєнного конфлікту (ст. 436); до геноциду (ч. 2 ст. 442). З урахуванням об'єкту злочинного посягання зазначені статті КК, що передбачають кримінальну відповідальність за публічні заклики, розташовані в різних його розділах (Розд. I. Злочини проти основ національної безпеки України; Розд. IX. Злочини проти громадської безпеки України; Розд. XII. Злочини проти громадського порядку і моральності; Розд. XX. Злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку).

Беручи до уваги масштабні порушення не тільки національного, але й міжнародного правопорядку, що наразі спостерігаємо в Україні, публічні заклики до вчинення названих дій паралізують діяльність органів державної влади й управління, ставлять під загрозу національні інтереси України.

2. Загальновідомо, що вчинення будь-якого суспільно небезпечного діяння потребує його правової оцінки. Частина перша ст. 2 КК України проголошує, що підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад злочину, передбаченого цим Кодексом, а згідно з п. 2 ч. 1 ст. 284 КПК кримінальне провадження закривається в разі, якщо встановлена відсутність складу кримінального правопорушення.

Разом із тим, поняття «публічні заклики» тлумачиться в правовій літературі неоднозначно. Автори пропонують суперечливі його трактовки, що ускладнює правозастосування.

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови поняття «публічний» визначається таким чином: «Який відбувається в присутності публіки, людей; прилюдний», а поняття «заклик» так: «Звертання до певної групи людей, у якому в стислій формі висловлено провідну ідею часу, політичну вимогу, завдання; відозва, гасло. Прохання, вимога розгорнути яку-небудь діяльність, певним чином поводити себе».

У юридичній літературі під закликами розуміють форму психологічного впливу на свідомість і волю людей, спрямованого на формування громадської думки з метою спонукати те чи інше коло осіб до вчинення певних дій. Очевидним є той факт, що у закликах знаходять вияв прагнення винного об'єднати громадян, активізувати їх волю, зорієнтувати їх поведінку у бажаному напрямку. Інакше кажучи, заклик полягає у повідомленні адресату шляхом використання вербальних і невербальних засобів передачі інформації відомостей, зміст яких спрямований на формування бажання вчинити будь-які дії, передбачені в диспозиціях вищеназваних статей КК. Це можуть бути заклики,

наприклад, до насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади (ч. 2 ст. 109) або вчинені з метою зміни меж території або державного кордону України на порушення порядку, встановленого Конституцією України (ч. 1 ст. 110), що в сучасних умовах є особливо актуальним, та ін.

Ураховуючи, що в контексті викладеного йдеться про публічні заклики до вчинення саме злочинних дій, гостро постає питання про відмежування публічних закликів від підбурювання, позаяк підбурювачем є особа, яка умовлянням, підкупом, погрозою, примусом або іншим чином схилила іншого співучасника до вчинення злочину (ч. 4 ст. 27 КК). То ж бачимо, що підбурювання може здійснюватись у будь-який спосіб. Законодавець не наводить вичерпного переліку можливих дій. Зважаючи на те, що перелік способів підбурювання є відкритим, ними також може бути наказ, доручення, порада, прохання, обіцянка вигоди від вчинення злочину, обман, лестощі тощо. Різними можуть бути форми підбурювання (усна, письмова, конклюдентні дії, символи та ін.); способи (відкритий, завуальований). Характер дій підбурювача не має значення. Його завдання полягає в тому, щоб переконати іншого співучасника (пособника, виконавця) у необхідності, доцільності або вигідності вчинення злочину і тим самим викликати (породити) у нього рішучість, намір на скоєння бажаних злочинних дій. При цьому волю особи не паралізують, не пригнічують і не фальсифікують. У неї залишається свобода вибору певного варіанту власної поведінки.

Сутність підбурювання полягає в тому, що підбурювач впливає на свідомість, волю, емоції і поведінку співучасника таким чином, що останній схиляється до вчинення злочину. Саме ця ознака (вплив на свідомість і волю особи) поєднує підбурювання і публічні заклики до вчинення певних дій, тобто є їх спільною рисою.

3. З нашої точки зору, відмежування публічних закликів від підбурювання здійснюється за такими ознаками.

По-перше, при підбурюванні адресатом впливу є одна чи декілька конкретно визначених осіб, тоді як публічні заклики є зверненням до значного (визначеного чи невизначеного) кола людей (заклики мають загальний характер, не є зверненням персонально до кого-небудь).

По-друге, конкретно визначеним є діяння (дія або бездіяльність), до якого схиляють іншого співучасника, хоча ступінь визначеності може бути різним. У разі публічних закликів характер дій не конкретизується, вони можуть і не бути чітко визначеними, а мати загальну спрямованість на об'єкт кримінально-правової охорони. То ж у цьому випадку співучасть відсутня, а особа, яка вчинила зазначені дії, визнається не підбурювачем, а виконавцем відповідного злочину.

По-третє, не є підбурюванням і загальні заклики чи пропозиції до вчинення злочину, якщо вони не адресовані конкретному співучаснику. Такого роду заклики, навіть якщо вони мають публічний характер, визнаються кримінально караними лише за умови, що відповідно до КК України містять ознаки самостійного складу злочину.

По-четверте, адресатом впливу при підбурюванні є інший співучасник, тобто особа, якій притаманні всі ознаки суб'єкта злочину. На відміну від підбурювання публічні заклики можуть бути адресовані будь-яким особам, у тому числі тим, які, скажімо, не досягли віку кримінальної відповідальності.

Нарешті, по-п'яте, публічні заклики є закінченим злочином з моменту доведення їх змісту до відома адресатів впливу, незалежно від того чи досягли вони поставленої мети. Що ж стосується підбурювання, то визнання злочину закінченим можливе лише з моменту вчинення відповідних дій виконавцем, а якщо склад злочину, до вчинення якого здійснюється підбурювання, є матеріальним, то з моменту настання зазначених в законі наслідків.